

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון כ"ו חשון תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות פו.
דף היומי בהלכה: סימן של"א מסעיף ז' עד סעיף י'.
מוסר: שפת תמים מתחילת פרק ו' עד "ויש עוד כמה חלקים".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות משער הבחינה הפתיחה עד פ"א.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לערוך ברית מילה בימי חמישי ושישי?

לחלל את השבת. ויש אומרים שבהתאם לדעה זו אין לערוך ברית שאינה בזמנה גם בימי שישי. וכן מנהג רוב בני ספרד - שלא לערוך ברית שאינה בזמנה בימי חמישי ושישי. ויש שמתירים הן בחמישי והן בשישי, וכן דעת המשנה ברורה; וכן מנהג רוב בני אשכנז.

[משנ"ב שלא, לג; ביאורים ומוספים דרשו, 31; פסק"ת שם, יח]

כידוע, ביום השלישי מעריכת ברית המילה מתגברים כאבי התינוק; ובזמנים עברו היה שכיח שכאשר הברית נערכה ביום חמישי, היה צורך לחלל את השבת, שהיא היום השלישי לברית, לצורך רפואת התינוק. ויש מהראשונים שכתב כי משום כך אסור לערוך ברית שאינה בזמנה (כלומר, שלא ביום השמיני ללידה) בימי חמישי; מפני שבכך יוצרים מצב שבו יצטרכו

הדף היומי בהלכה

האם מותר לנסוע בשבת להביא תחבושת לצורך עריכת ברית?

ולמרות שלאחר עריכת הברית מותר לעשות מלאכה כדי להביא את התחבושת, בשל הסכנה שבדבר; אסור להיכנס בכוונה תחילה למצב של פיקוח נפש שבו מותר לדחות את השבת, ואף במחיר של אי קיום מצנת המילה בזמנה. [שו"ע שלא, ז, ומשנ"ב כג-כד; בהתאם למציאות שבזמננו]

כפי שלמדנו, ההכנות לעריכת ברית המילה אינם דוחות את השבת. ומוהל גילה כי אין ברשותו תחבושת לחבישת התינוק, אשר בהעדרה קיימת סכנה לחיי התינוק; והשגת התחבושת כרוכה העשיית מלאכה האסורה בשבת, וכגון שנדרשת נסיעה למקום רחוק כדי להביאה - אסור לו לערוך את הברית בשבת.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לרחוץ תינוק במים חמים לפני הברית?

ז"ל גזרו שלא ירחוץ אדם במים חמים בשבת, לפני עריכת ברית בשבת מותר לרחוץ את התינוק במים שחוממו לפני השבת; וכן מותר לרחוץ בהם תינוק שנמול ביום חמישי.

[שו"ע שלא, ט, ומשנ"ב לא-לב]

בזמן חכמינו ז"ל, היה טבעם של התינוקות הנמולים, שהיה הכרח לרוחצם במים חמים לפני ברית המילה, מיד לאחר הברית, וביום השלישי מעריכת הברית; ומניעת רחיצות אלו היוותה סכנה לחיי התינוק. במשך הדורות השתנה טבע זה, ולפיכך, לדעת השולחן ערוך אין להתיר כל איסור לצורך רחיצות אלו. אולם, לדעת הרמ"א, אף בזמננו יש צורך ברחיצות אלו, ולכן, למרות שחכמינו

”הנה הסנדוויץ’, לא נגעת בן”, אמר כשהוא מציג את הכריך לעיניהם המשתאות של הנערים. ”ואתם יודעים למה? כי חכמינו, שהיו יותר חכמים ממני ובוודאי מכם, רצו להציל אותי מהאיסור...”

מעשה אמיתי בסנדוויץ’ בשרי שנתעלם מן העין

בשלב זה עלו באוזני צחקוקים. הפנה את מבטו והבחין בכמה נערים מנוערים מתורה ומצוות גועים מצחוק. האמיץ שביניהם צעק מרחוק: ”איך הג’וק ששמנו לך בסנדוויץ’, טעים?” וכולם געו יחדיו חה חה חה...
שערותיו סמרו, אבל הוא שחרר חיוך רחב. ”על ‘בשר שנתעלם מן העין’ שמעתם, חברה?”

”שו האדה?” - מה זה?

”הנה הסנדוויץ’, לא נגעת בן”. הציג אותו נוכח עיניהם המשתאות והמאוכזבות. ”ואתם יודעים למה לא אכלתי אותו? כי חכמינו, שהיו יותר חכמים ממני ובוודאי מכם, רצו להציל אותי מהאיסור ומהגועל שבאכילת ג’וק, מה תגידו?”.
הדוגריות שלו שבתה את ליבם. הם התקרבו אל הספסל ובמשך לא פחות משלוש שעות ישבו קשובים לתורה מסיני אותה שמעו לראשונה בחייהם.
(ע”פ מדור ‘מעשה למעשה’, יתד נאמן תולדות תשע”ז)

מעשה שהיה עם יהודי יקר המתגורר בפרוודור ירושלים. בשלב מסוים ‘התלבשו’ עליו בקופת חולים שהוא חייב לעשות דיאטה ופעילות יומית, אחרת... אז הוא התחיל בהליכות מהירות כל יום במשך לא פחות מארבעים וחמש דקות רצופות. אבל אחרי ההליכה צריך להחזיר את הקלוריות שאבדו, אז הכין לעצמו סנדוויץ’ בשרי מזין ומשביע, ויצא לדרך.

נהג במכונית עד הפארק הסמוך לביתו והחל בהליכה המתישה. כאשר סיים מיהר למכונית, הוציא את הסנדוויץ’ והניח אותו על ספסל סמוך מתחת לעץ, קפץ לברז מים בסביבה וחזר. הסנדוויץ’ כמובן נח על הספסל, ממתין לו.
ואז הוא נזכר בסיפור הידוע והמוכר, על היהודי מהמטוס שהחליט לא לאכול את מנת המהדרין שחולקה לו בטיסה משום ‘בשר שנתעלם מן העין’, ולבסוף התברר כי שכנו לספסל אכן החליף את בין שתי המנות. החליט אפוא מידוענו, שהסנדוויץ’ הזה, זכרונו לברכה... הוא לא יגע בן. הוציא אגס מהשקית והחל לנגוס בו.

כשהנערים הבחינו באיזו קלות אני מאפשר לצאת, כמעט כולם ניצלו את ההזדמנות, מלבד אחד. כנראה הוא חס עלי שלא אשאר לבד... אמרתי לו בחיך: אולי תבקש גם אתה לצאת, ואז אוכל לחזור לתלמודי...

”יושב אהלים” - כשמרן הגר”ח קניבסקי שליט”א שימש כמ”מ של מגיד - שיעור בישיבה לצעירים...

הבחינו באיזה קלות אני נותן אישור לצאת, וכך אחד אחרי השני ביקשו לצאת גם... כמובן שלא יכולתי לסרב. כך שכמעט כולם ניצלו את ההזדמנות לצאת, מלבד אחד... כנראה חס הוא עלי שלא אשאר לבד...
פניתי אליו ואמרתי לו בחיך, אולי תבקש גם אתה לצאת, ואז הכיתה תהיה ריקה ואוכל לחזור לתלמודי... הסוף היה שהם חזרו לכיתה ולמדו משנה אחת, ואז לא כבר היה להם כוח... רואים שלא מספיק לדעת את הגמרא, גם צריך סייעתא דשמיא ולדעת איך להסתדר עם צעירים.

(דברי שיח)

תחת אחד השיחים דיברו פעם עם רבינו מרן הגר”ח קניבסקי שליט”א על משרת מגיד שיעור בישיבה, ואז סיפר על עצמו את הסיפור הבא: כשהייתי בחור למדתי בישיבת לומז’א בפתח תקוה. סמוך לישיבה היתה ישיבה לצעירים שלמדו שם גמרא בבא מציעא. באחד הימים המגיד שיעור הוצרך להחסיר, אז ביקשו ממני שאבוא להשלים את מקומו (-כנראה חיפשו בחור שיוכל לבוא בלי מיד להכין מראש את החומר הנלמד...) הגעתי והתחלתי ללמוד זה, היה פרק המקבל. אני מתחיל לקרוא ולהסביר, ואז אחד התלמידים מבקש רשות לצאת לצרכיו. כמובן, הסכמתי, הלא הלכה היא שאסור להשהות את נקביו. נערים אחרים

"אילו הייתי מאמין שברכותי אכן מתקיימות, הייתי מביא כסא ויושב בקרן הרחובות הסואנת ביותר בירושלים, ומברך כל היום את כל העוברים והשבים" התלמיד לא השתכנע: "אני מדבר על עובדות: פלוני היה חולה, ונרפא בברכתו. לפלוני לא היו ילדים, ונושע בברכתו"...

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל מסביר את כח ברכתו

"ומְבָרְכֶיךָ בְּיָדְךָ" (בראשית כ"ז, כ"ט)

כשביקר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בצרפת, התבקש לשאת דברים בבית ספר יהודי, תיכון דתי, שרמת לימודי הקודש בו היתה בסיסית, בלשון מעודנת. הוא דיבר בלשון הקודש ודבריו תורגמו לקהל...

פתח רבינו ואמר: "ההלכה קובעת, שאדם חשוב שראה אבידה שאין כבודו לטפל בה, ראה תרנגולת שועטת ברחוב - פטור ממצות השבת אבידה. במה דברים אמורים, כשהתעלם ממנה כליל. אבל אם הניף עליה מקלו להחזירה, כיון שהתחיל במצוה, נתחייב להחזירה לבית בעליה" (בבא מציעא ל ע"ב). היתה זו גמרא אותה למדו וידעו. לכן בחר בה.

השיך הרב בדבריו: אמור מעתה, התורה בצרפת, בבחינת "אבידה" היא, ורבים כל כך מתעלמים ומתנכרים. אתם נגעתם בה, ולו בקצה המטה - מוטלת עליכם החובה להמשיך ולהשתלם, ולקנות בה ידיעה מקיפה!" כמה נפלא!

אחד השומעים קם ועשה מעשה.

עלה לארץ ישראל ללמוד תורה מפי רבינו. להשתלם במחיצתו. רבינו העריך זאת וקרבו מאוד. למרות שהיה אשכנזי במוצאו, התקבל הבחור לישיבת "פורת יוסף" ויצק מים על ידי רבינו, שאמר לו בבדיחות הדעת: "בידי להקנות לך את שיטת העיון הספרדית, אבל לעולם לא תוכל להכין קפה כספרדי"... לימים נמנה על באי ביתו, ונוכח בישועות הרבות מספור. יום אחד פנה אל רבינו: "יש לי שאלה. האם יורשה לי לשאול?" ענה רבינו: "ודאי, תשאל, אבל זה לא מחייב אותי לענות"...

פתח הבחור והזכיר דברי הגמרא (בברכות לד ע"ב) בבנו של רבן יוחנן בן זכאי, נשיא ישראל, שחלה. ביקש מתלמידו רבי חנינא בן דוסא שיבקש עליו רחמים, והבריא. שאלה אשתו: וכי חנינא גדול ממך, אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך. פירש רש"י, שהעבד מצוי תדיר אצל המלך. וביאר מהרש"א, שרבי חנינא היה רגיל בתפילה תדיר, אבל רבן יוחנן בן זכאי עסק בלימוד התלמידים ובעסקי הכלל והיה אב בית דין, ולא היה לו פנאי להרבות כך בתפילה. ורבינו יוסף חיים זצ"ל הוסיף, שרבי חנינא - שגורים היו בפיו ובכוונות ליבו ומחשבתו הייחודים הנצרכים, שהיה רגיל בהם, ולרבן יוחנן היה פחות פנאי לכוון כך מרוב עסקיו בזיכוי הרבים, מהיותו שר לפני המלך. ומכאן, לשאלה: יש צדיקים מקובלים וקדושים שרוב עסקם בכוונות ובייחודים, והרי הם כעבדים לפני המלך, ואין פלא שתפילותיהם וברכותיהם עושות פרי. אבל רבינו, הרי הוא שר לפני המלך. בהרבצת תורה עד כלות, בפסיקת הלכות, במושב בית הדין, בצרכי הציבור, הכלל והפרט. והנה ברכתו ותפילותיו עושות

פירות כעבד לפני המלך, וזכה לשני הכתרים!

חייך רבינו: "ההנחה שגויה. נשמט בסיס, ונפל הבניין... הנחת שברכותי מתקיימות, והתעוררה קושיה... האמן לי, אילו הייתי מאמין שברכותי אכן מתקיימות, הייתי מביא כסא ויושב בקרן הרחובות הסואנת ביותר בירושלים, ומברך כל היום את כל העוברים והשבים"...

התלמיד לא השתכנע: "אני מדבר על עובדות: פלוני היה חולה, ונרפא בברכתו. לפלוני לא היו ילדים, ונושע בברכתו. פלוני עמד בפני דין קשה, וזוכה"...

התרצה רבינו: "הנני אומר לך, איני כעבד לפני המלך, איני מכוון כוונות וייחודים. יש לי לתלות בדבר אחד: מזה ארבעים שנה אני עמל לקנות בשלימות מידת אהבת ישראל, לאהוב כל יהודי כאילו היה בני. ארבעים שנה עמל אני לקיים מצות 'ואהבת לרעך כמוך' ממש, שארגיש צרת הזולת כצערי. יהודי מתייסר בצרה, משפטי ה' אמת וחשבונות שמים מי ידע, אבל אותו יהודי בא לפני ומשיח צערו, ומצוקתו נוגעת ללבי ומצערת עד דכדוכה של נפש. ואומרים במרום: על פלוני קצבנו ייסורים, אך על הרב אבא שאול לא נגזרו"...

"תאהב כל יהודי בלב ונפש, ותברך גם אתה"...

לרבינו היה שיעור קבוע שמסר בשבת. בשיעור השתתפו אברכים מופלגי תורה, מורי הוראה ופוסקי הלכה, לצד יהודים מן השורה, שוחרי תורה, וצמאי דעת. גם בעת חוליו ומוגבלותו הגופנית לא ויתר רבינו על זיכוי הרבים ומסר את שיעורו במאמץ אדיר. לאחר השיעור סבוהו כדבורים, הקשו בנושאים שהועלו ושאלו בנושאים אחרים, ביקשו הבהרות והרחבות. בדרך כלל נענה ברצון ובשמחה, באורך רוח ובחיבה.

באחת השבתות מסר את השיעור במאמץ רב מכפי כוחו. הרב סיים את השיעור בתשישות מוחלטת, וביקש שהיום לא יפנו בשאלות, כי אין בו כח לענות. הקיפוהו התלמידים בהערצה, בדומיה ובהדרת כבוד. יהודי אחד פילס דרך, ואמר: "אין לי קושיה, אני מבקש רק ברכה!"

השיבו באפיסת כוחות: "האמן לי, אין לי כח אפילו לברך", ופטרו בברכה קצרה. והנה, יהודי נוסף מפלס לו דרך, משמיע שם של חולה הזקוק לרפואה. אחד מנאמני ביתו של רבינו נחרץ לחסום בעדו, והלה מתאמץ לפלס לעצמו דרך. "הנח לו", הפטיר רבינו בלחישה רפה. הציע המלווה בצחוק: "יברכני כבודו שברכותי יתקבלו במרום - ואברך במקום כבודו, ולא יתעייף"...

פני רבינו הרצינו, וענה: "תאהב כל יהודי בלב ונפש, גם אתה תוכל לברך"... הוי אומר: אם יזכה ותהיה לו אהבת ישראל אמיתית כשל רבינו, יפעלו ברכתו גם מבלי שיתברך. ואם לאו, לא תעזור ברכתו...

(מתוך רבינו האור לציון)

"מה זו שבת - מפה לבנה? רחובות ריקים? מרק ועוף? נו, מה זו שבת? קשה להתנער מזכרונות הילדות שהכניסו לי לראש ציור מקסים של שבת. גירשתי את הכל לצדדים והתחלתי הכל מההתחלה..."

במסדרונות בית החולים גיליתי את השבת | מונולוג מרגש

שעשו לי את השבת. קלטתי שמעולם לא היתה לי שבת. איך האב קאן איינמאל נישט געהיטן שבת. עד שריחם עלי ה', שבר לי את העטיפה. מצאתי את עצמי כאן בבית החולים מעורטל מכל החיצוניות, ואז קלטתי שיש גם פנימיות. שביתה פנימית בנפש. גם אם הכל חול מסביב, אבל בתוכי יש שבת. כי שבת אינו המצב החיצוני אלא משהו בתוך הנפש.

כעת, לאחר שה' גילה לי את השבת הפנימית, אני מעריך יותר את השבת החיצונית, את הכבישים הריקים, את מאכלי השבת. אני מכניס בהם פנימיות. הם מוסיפים לשביתה הפנימית שלי, כי כך בנויה כל מצוה, פנימיות וחיצוניות. לא תמיד אפשר להתעורר עם הנקודה הפנימית, ולכן צריך את המעטפה החיצונית, אבל להשאיר רק עם חיצוניות - זה לא השבת שה' צייה עליה. רק לאחר שנבנתה אצלי שבת פנימית, שביתה בלב, אני יכול להלביש עליה את הוד תפארתה של השבת החיצונית.

חלף זמן, ומצאתי סגנון כזה בספר 'חשבה לטובה' לרבי העניך מאלכסנדר, וכה סיפר: "כשהיינו בצעירותנו אצל היהודי הקדוש זצ"ל, כשבא שבת קודש שאלנו את עצמנו מה זה שבת? השטריימעל על הראש עושה שבת? הקוגעל שאוכלין הוא שבת? עד שנתוודע לנו מה שבת והידיעה הזאת נתעכבה אצלנו עד מוצאי שבת".

הצדיק ר' העניך מלאכסנדר לא בא חלילה למעט בערכו של השטריימל, ולא של הקוגעל, כי מלבושים ומנהגים - קדושים המה. אם חלילה היו יהודים שביטלו את המנהגים האלו הוא היה יוצא בכל תוקף כנגדם. אבל הוא כן שאל את עצמו, האם השבת הוא השטריימל? שאלה זו גרמה לו לבקוע את מעטה החיצוניות העוטפת את השבת, ולחדור אל העולם הפנימי של השבת. לאחר שיש שבת פנימית, ניתן לעטוף אותה עם מפה לבנה, לחבוש לראשה שטריימל ולהתענג על הקוגל...

(מתוך גליון 'אש השבת')

בעיצומם של ימי החורף שהיתי מספר ימים בבית החולים לצדו של אחד מבני משפחתי. כשהגיע יום השבתהרופאים מסתובבים כרגיל, הפקידים מסובים ליד המחשב, מדברים בטלפון כאילו יום שלישי היום.

ואז הגעתי לשאלה: מה זו שבת? אני רגיל כבר עשרות שנים שהשבת יש בה דרוך לנפש. אני יורד לכביש, הכל ריק. אין מכוניות, אין תחבורה, רק אברכים וילדים, משפחות עם גלות. הכל שקט, נינוח, רגוע, שבת! החנויות סגורות, העסקים נעולים, הכל מושבת. שבת קודש! שולחן השבת עטוף במפה לבנה צחורה, עליו נרות השבת מבהיקות. צלחות בוהקות, דגים, מרק, עוף. אה! כמה נפלא! איזה עונג שבת! ואילו כאן נקלעה נשמת ימי החולין. תראה את הצלחת, צבע כחול, כמה עלוב. ואיזה מפה יש כאן, אדומה, כמו באמצע החול. הרגשה של חול אופפת את כל נשמת. מהחלון אני צופה ורואה כביש עמוס מכוניות, הכל כמו בחול. המעליות פועלות ברצף. השבת נרמסת. ואיך תוכל הנשמה לשרוד במצב כזה? אין לה שבת, הכל חול.

לא יכולתי להמשיך עם העצב. הלא שבת היום. ואז, בהארה מן השמים החלטתי שאני בכל זאת שומר שבת. התאמצתי לחשוב מה זה שבת - מפית לבנה? רחובות ריקים? מרק ועוף? נו, מה זה שבת? ואני לא יכול להתנער מזכרונות הילדות שהכניסו לי לראש ציור מקסים של שבת.

גירשתי את הכל לצדדים והתחלתי הכל מההתחלה. מי צייה על שבת? הקב"ה. למה? 'כי בו שבת מכל מלאכתו'. אז מה צריך לעשות? לשבות! מי? אני או הרחוב? אני! מה זה לשבות? לא לעשות מלאכה! כלומר? לשבות בנפש, בלב פנימה, להתבטל! תשאיר לה' לעשות את העבודה שלו, תן לו להנהיג את העולם, אתה תשב בצד, תנוח, תוריד לחץ, תשתחרר. ה' סיבב שתהיה בבית החולים, אל תהיה עצוב, תשמח עם ההנהגה שלו. 'ישמחו במלכותך', 'להתעדן באהבתך ויראתך', וגם אם יש מפה אדומה, עדיין השבת קיימת. כי השבת זה משהו אחר, זה נקודה פנימית בלב. שביתה בנפש. ומעולם לא הגעתי לזה, כי תמיד היתה השבת עטופה עם זכרונות ילדות, עם החנויות הסגורות, עם ריחו של המרק שהתפשט בתוך הבית, עם המפה הצחורה הלבנה והנקיה, הם אלו

"סיפר לי רב אחד"

שבקהילתו יש שני ניצולי שואה. שניהם סבלו קשות בעבודת פרך והוגלו לסיביר. קורותיהם כמעט זהים להפליא, ועם כל זאת, ההבדל ביניהם בצורת ההסתכלות על חייהם - הוא עצום"

לקונן ולהתלונן - או להודות ולהלל

במתנה שהעניקו לו מן השמים. ואילו השני לעומתו, אדם שחור ומריר. כל הזמן בוכה ומתלונן. מספר את צרותיו ומבכה את חלקו. למה הייתי צריך לעבור בצעירותי לפני שישים שנה כל כך הרבה קשיים, וסבלתי גזירות הרבה וכו'. כל העת הוא מצטער ומתאונן ומדוכא מחמת חלקו הרע. הוא מרבה בפרטים הקשים שעברו עליו מתחילה כשכנסו הנאצים לפולין עד שבקושי רב הצליח ברגע האחרון לחמוק מידיהם האכזריות בבריחה לרוסיה, ואחר כך מספר כל הקשיים והסכנות שעברו על ראשו בסיביר, שאך ורק בנס משמים נשאר בחיים וכמעט שמצא שם את סופו. אדם זה כולו מוקף כעס ומכאובים. עגמת הנפש אינה מניחה לו לרגע. בסביבתו תמיד שורה עצב ותוגה רחמנא ליצלן, עד שהוא איבד את טעם החיים וסר חינו מעיני הבריות.

ואמר לי אותו הרב: בראותי שתי הקצוות שביניהם, פירשתי בכך מה שאנו אומרים בסיפור 'ציאת מצרים בהגדה של פסח, כאשר מזכירים אנו את כל הצרות והייסורים שעשו לנו המצרים - 'וירעו אותנו ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה' וכו', שאין הכוונה חס ושלום להתחיל לבכות כאן על כל זאת, אלא כדי להגיד מתוך זה שבחו של מקום שהצילנו מכל אלו הצרות.

(טיב הקהילה, משפטים)

"כי כל אשר יגיעו ממנו אל מעלה, מבקשים מה שהוא למעלה ממנו, ודורשים מה שאחריה, ותמעטנה בעיניהם הטובות הרבות ותקטננה אצלם המתנות הגדולות" (שער הבחינה, פתיחה). שח הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א: סיפר לי רב חשוב אחד שליט"א, שנמצאים אצלו בקהילתו שני יהודים יוצאי פולין ניצולי שואה. שניהם שרדו את המלחמה העולמית הקשה בבריחה לרוסיה הדוויה, שניהם סבלו קשות באותם שנים בעבודת פרך והוגלו לגולת סיביר הרחוקה. נראה שתולדות חייהם באותם ימים כמעט זהים להפליא, ועם כל זאת, ההבדל ביניהם בצורת ההסתכלות על חייהם - עצום.

הראשון מספר תמיד מכל מה שעבר עליו כדי להגדיל הנס ושבחו של מקום, שעם כל ההרג הגדול והסכנה העצומה שהיה שם זכה וניצל משם. הוא מלא שמחה והודיה לה' ומרבה בפרטי ההשגחה בעצם הצלחתו לברוח מגיא ההריגה שבפולניה אל תוככי רוסיה, ואחר כך הניסים הרבים שהתרחשו עמו בגולת סיביר. הוא אדם שמח ומרוצה ותמיד לא סר החיוך מעל פניו. על אף גילו המופלג הוא מלא חיות וטעם החיים. בכל פעם שמספר על אחיו שנהרג בגולת סיביר, שזה מעורר אצלו כמוזן רגשי אבלות ואבדן, מיד הוא מסביר כוונתו למה מספר זאת - כדי להמחיש גודל הנס שנעשה עמו, שהרי הוא היה בדיוק באותו מצב עם אחיו יחדיו, וכשם שאחיו נהרג היה יכול גם הוא ליהרג, ובכל זאת עשה עמו הקב"ה נס ופלא והשאירו בחיים. ומודה ומשבח תמיד, ושמח בחייו ומאושר

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

מהו ההבדל בין איש בינוני לאיש ירא אלקים לגבי החובה לדון אותו לכף זכות?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

שאו ודאי שעובר על איסור לשון הרע אם מקבל את הכרעת החובה של המספר. מהו ההבדל בין איש בינוני לאיש ירא ה' לגבי החובה לדון לכף זכות? בביאורים ומוספים מביאים את שהתבאר בזה לעיל (כלל ג סעיף ז), שבאיש ירא אלקים נתחייבנו לדון לכף זכות אפילו אם הדבר קרוב ונוטה אצל הדעת יותר לכף חובה, משא"כ באיש בינוני, רק אם הצדדים לזכות ולחובה שקולים, ישנו חיוב לדון לכף זכות, אבל לא אם נוטה לכף חובה.

ובטעם החילוק בזה ביאר הגר"י הוטנר (פחד יצחק ר"ה מאמר יד אות יא), שאצל הצדיק נובע דין זה מהנהגת מדה כנגד מדה, שהצדיק יש לו רוב זכויות במעשיו, ומן הדין שננהג בו במשקל הכרעה של צד הזכות, וביאר בזה מה שהוסף רבנו יונה (ש"ג מאמר ריח) לגבי צדיק שיש לדונו לכף זכות 'על דרך האמת', כי זו הנהגה של הכרעה שכך היא האמת, אבל הבינוני שאין בו ודאות של רוב זכויות במעשיו, א"כ יש לדונו לכף זכות רק מצד הסתכלות של עין יפה, שיש לראות תמיד את הצד הטוב יותר מהצד הרע.

בסעיפים הנלמדים היום כותב החפץ חיים, כי כשם שאסור להאמין לדבר גנות ששומע על הזולת, כמו כן, אם יש בסיפור צדדים לזכות ולחובה והמספר דן לכף חובה - אסור לקבל זאת ממנו, ואם קיבל, עובר גם על 'בצדק תשפוט עמיתך' וגם על איסור לשון הרע.

בביאורים ומוספים מבארים, שכוונת החפץ חיים היא גם למקרה שהשומע כבר ידע את עצם סיפור הדברים, אך כיון שלאחר שהמספר דן לכף חובה, גם הוא דן לכף חובה, עובר גם על קבלת לשון הרע בעצם הכרעת הדברים לכף חובה. וזאת כפי מה שדייק הח"ח לעיל (באמ"ח ס"ק א) מלשון רבנו יונה שאיסור קבלת לשון הרע הוא בקבלת הגנאי שבסיפור [וכל שאין המספר מתגנה בעיניו מותר להאמין לעובדות], ועל כן היודע את הסיפור ולא פירשו לגנאי, וחבירו מחדש את הגנאי שבסיפור, הרי זה סיפור לשון הרע, ואם יקבל את הפירוש של הסיפור, הרי זה קבלת לשון הרע.

החפץ חיים מוסיף, שכל זאת אפילו אם הסיפור הוא על איש בינוני, וכל שכן אם הסיפור הוא על איש ירא ה', שעליו שייכת יותר מצוות 'בצדק תשפוט עמיתך' -